

Bureau voor Archeologie Rapport 729

Colijnstraat, Limburgiastraat, Heerlen, gemeente Heerlen: een bureauonderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 729. Colijnstraat,
Limburgiastraat, Heerlen, gemeente Heerlen: een
bureauonderzoek

auteur:

autorisatie:

datum: 1 juli 2019

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

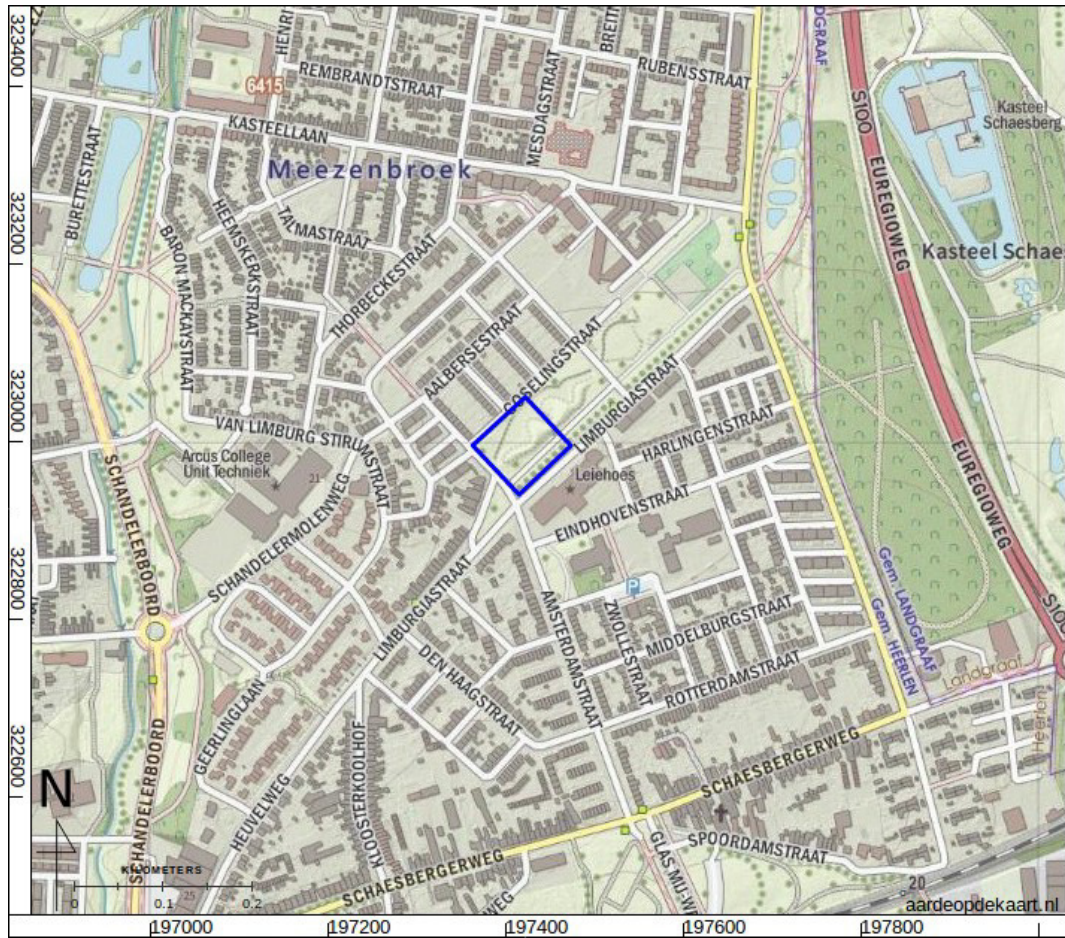
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2018050701
Provincie	Limburg
Gemeente	Heerlen
Plaats	Heerlen
Toponiem	Colijnstraat, Limburgiastraat
Centrum locatie (m RD)	197.420; 323.000 (x; y)
Omvang plangebied	6.070 m ²
Kadastrale gegevens	gemeentecode: HLN01, sectie: M, nummer(s): 589, 590, 591, 2057
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	4649947100 (ABU)
Soort onderzoek	een bureauonderzoek
Opdrachtgever	SAB
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie, F. Roodenburg, A. de Boer.
Kaartblad	69E
(RO) kader onderzoek	Bestemmingsplan wijziging
Periode van uitvoering	november en december 2018
Bevoegde overheid	Gemeente Heerlen
Deskundige namens bevoegde overheid	Regioarcheoloog Parkstad

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (blauw; www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
2	Doelstelling en vraagstelling.....	10
3	Methode.....	11
4	Huidige situatie en beoogde ingreep.....	12
5	Aardkunde.....	13
6	Bewoning en historische situatie.....	14
7	Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden.....	15
8	Mogelijke verstoringen.....	20
9	Gespecificeerde verwachting.....	21
10	Conclusie.....	22
11	Advies.....	23
12	Literatuur.....	24
	Figuren.....	26

Lijst met Figuren

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) met plangebied (blauw; www.opentopo.nl).....	4
Figuur 2: Beleidskaart van de gemeente Heerlen-Noord (Gemeente Heerlen 2012).....	26
Figuur 3: Bestemmingsplannen ("http://www.ruimtelijkeplannen.nl"). Binnen het rode vlak geldt Waarde Archeologie 2 – zeer hoge waarde. In de rest van het gebied geldt Waarde Archeologie 5 – lage waarde.....	27
Figuur 4: Ontwerptekening van het plangebied. Het ontwerp is niet definitief.....	27
Figuur 5: Luchtfoto.....	28
Figuur 6: Foto van het plangebied vanaf de Limburgiastraat in westelijke richting (Google Maps Street View, augustus 2015).....	28
Figuur 7: Foto van het plangebied genomen vanaf de Limburgiastraat in zuidwestelijke richting (Google Maps Street View, augustus 2015).....	29
Figuur 8: Foto genomen vanaf de Goselingstraat in zuidelijke richting (Google Maps Street View, augustus 2015).....	29
Figuur 9: Paleografische kaart (Vos en De Vries 2013).....	30
Figuur 10: Geologische kaart (De Mulder 2003).....	31
Figuur 11: Geologische kaart van Nederland: Heerlen, 62, west en oost (Kuyl 1980).....	32
Figuur 12: Geomorfologische kaart (Alterra 2004).....	33
Figuur 13: Hoogte- en reliëfkaart met de omgeving van het plangebied (Kadaster - PDOK 2014). Alle hoogtematen zijn weergegeven in meters NAP.....	34
Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart (Kadaster - PDOK 2014). Alle hoogtematen zijn weergegeven in meters NAP.....	35
Figuur 15: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).....	35
Figuur 16: Kaart van het gebied tussen Maas en Rijn, 74 Ost Valkenburg – 75 Heerlen (Tranchot 1803). Het plangebied ligt in het Crutzer Veld.....	36
Figuur 17: Kadastraal minuutplan tussen 1811 en 1832, gemeente Schaesberg, Sectie A, blad 3 (MIN11090A03, "Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed"). Het plangebied ligt in percelen 1061 en 1062 die in de oorspronkelijke aanwijzende tafels worden beschreven als "[bouw]land" in bezit van "Graaf[schap] Schaesberg" (OAT11090A029, sectie A, blad 29). De weg staat beschreven als "Meule Pad" en perceel 1061 is beschreven als Iemde Gewand.....	37
Figuur 18: Kaart van Heerlen uit 1842 (Topografische Dienst 1842).....	37
Figuur 19: Militaire topografische kaart (blad 62, Topographisch Bureau 1888).....	38
Figuur 20: 763-2524-HEERLEN-1925.....	38
Figuur 21: 763-2525-HEERLEN-1937.....	39
Figuur 22: 62B-1955-.....	39
Figuur 23: 62B-1968-.....	40
Figuur 24: Bouwjaren van panden (Kadaster 2013).....	40
Figuur 25: 62B-1979-.....	41
Figuur 26: 69E-1989-Heerlen / Kerkrade / Landgraaf / Nieuwenhagen.....	41
Figuur 27: Foto genomen vanaf de Colijnstraat in noordelijke richting (Google Maps Street View, augustus 2009). Het gebouw op de foto is gesloopt.....	42
Figuur 28: Foto genomen vanaf de Colijnstraat in noordoostelijke richting (Google Maps Street View, augustus 2009). Het gebouw links op de foto is gesloopt.	42
Figuur 29: Archeologische terreinen (rood), waarnemingen (geel) en onderzoeken (blauw) uit ARCHIS.....	43
Figuur 30: Schematische boorprofielen van voorgaand booronderzoek in het	

plangebied (Van der Feest 2012).....	44
--------------------------------------	----

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	13
Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 500 m van het plangebied.....	19

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met bouwwerkzaamheden aan de Colijnstraat, Limburgiastraat te Heerlen.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische waarden bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4002. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

In het plangebied wordt een gezondheidscentrum met parkeerplaats gebouwd. Het stedenbouwkundige plan bevindt zich in de ontwerpfase. De exacte invulling van het plangebied is onbekend.

Het plangebied ligt op een afbraakwand waarop archeologische resten aanwezig kunnen zijn vanaf de prehistorie. Het gebied is echter erosiegevoelig door landbouwwerkzaamheden vanaf het Neolithicum, met name bij ontwikkeling van het villalandschap in de Romeinse tijd. Het plangebied ligt ongeveer 550 meter ten zuiden van een Romeins villacomplex en 300 meter ten westen van een Romeinse nederzetting. Daarnaast liggen binnen een halve kilometer de kasteelterreinen van Meesenbroek en Schaesberg.

In het plangebied zijn tijdens een onderzoek in 2012 boringen gezet voor archeologisch onderzoek waaruit blijkt dat het terrein is verstoord. Dit is waarschijnlijk veroorzaakt door de bouw van woonwijk Meezenbroek in de jaren '50 van de 20^e eeuw. Na 2009 zijn de gebouwen in het plangebied gesloopt en is een plantsoen met een (droge) vijver en grondwallen. Eventueel aanwezige archeologische resten in het plangebied zijn waarschijnlijk verstoord.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat bij de graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen op plaatsen en dieptes waar die niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet van 1 juli 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Heerlen.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van een gezondheidscentrum aan de Colijnstraat, Limburgiastraat te Heerlen.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van de wijziging van een bestemmingsplan.

In het gebied geldt een vastgesteld archeologisch beleid (fig. 2 en 3). Voor het gebied gelden twee archeologische waardecategorieën: 2 en 5. Voor waarde 2 geldt dat bij bodemingrepen met een oppervlak van méér dan 100 m² en een diepte van méér dan 40 cm -mv het uitvoeren van een archeologisch onderzoek verplicht is. Voor waarde 5 geldt dat bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en een diepte van méér dan 40 cm -mv het uitvoeren van een archeologisch onderzoek verplicht is.¹

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 6.070 m². De beoogde ontwikkeling leidt waarschijnlijk tot een bodemverstoring van méér dan 40 cm -mv. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria voor waarde 2 en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 500 m om de ontwikkeling heen.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,² in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).

1 ["http://www.ruimtelijkeplannen.nl"](http://www.ruimtelijkeplannen.nl)

2 <http://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

1. Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
2. Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?
3. Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?
4. Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
5. Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - a) Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
 - b) Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

3 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.0, protocol 4002.³

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

De genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁴ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

3 SIKB 2016

4 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services

4 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente Heerlen in de plaats Heerlen. De locatie ligt ten noorden van het kruispunt van de Colijnstraat, Limburgiastraat en Amsterdamstraat (fig. 5).

Het plangebied is onbebouwd en begroeid met gras (fig. 6 tot en met 8). In het plangebied is een plantsoen aangelegd met een (droge) vijver en grondwallen. In het zuidoosten wordt het plangebied doorkruist door een fietspad dat parallel aan de Limburgiastraat ligt. Langs dit fietspad staan bomen. Het plangebied wordt begrensd door de Goselingstraat in het noordwesten, de Colijnstraat in het zuidwesten en de Limburgiastraat in het zuidoosten. Het noordoosten heeft geen zichtbare grens.

Het plangebied is ongeveer 81 m lang en 76 m breed en heeft een omvang van 6.070 m².

De beoogde ingreep bestaat uit de bouw van een gezondheidscentrum met parkeerplaats (fig. 4). Het plan bevindt zich nog in de ontwerpfase en de precieze uitwerking en verstoringsdiepte is onbekend.

5 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Noordelijk lössgebied'.⁵

In het plangebied liggen mariene afzettingen uit het Tertiair relatief dicht aan de oppervlakte (fig. 9). Deze zijn tijdens de laatste ijstijd (het Weichselien) bedekt met dekzand en löss. De Tertiaire afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Breda, Het zand en leem dat deze afzettingen afdekt wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel (fig. 10). Het löss heeft een dikte van twee tot vijf meter (fig. 11).

Door geologische activiteit in het Pleistoceen, in combinatie met glaciale en interglaciale is een complex terrassenlandschap ontstaan waarbij de jongste terrassen het laagst liggen.⁶ Het plangebied ligt op de noordrand van het terras van Margraten (fig. 12). Op de geomorfologische kaart staat de zone gekarteerd als een afbraakwand. Een afbraakwand ontstaat door insnijding van rivieren of beken. In mindere mate hebben denudatie, sneeuwsmeltwater en de mens een rol gespeeld.

Het plangebied ligt in een glooiend terrein dat als afbraakwand geïnterpreteerd kan worden (fig. 13). Vanuit het zuidoosten loopt het terrein richting het noordwesten af. Het plangebied ligt op de overgang tussen het hoge reliëf en het dal van de Caumerbeek. In fig. 14 staat een detail hoogte-reliëfkaart. Het plangebied ligt tussen 109,6 en 114,2 m NAP. De hoogteverschillen in het plangebied zijn veroorzaakt door menselijk handelen.

Vanwege de aanwezigheid van bebouwing is het bodemtype en grondwaterstand niet geregistreerd (fig. 15).

Binnen het plangebied is geen bekende bodemvervuiling geregistreerd.⁷

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie (fig. 10)	Geologische Overzichtskaart 1 : 250 000: ⁸ - Br1: Formatie van Breda veelal met een dek van de Formatie van Boxtel; strandzand, zeezand en -klei veelal met een dek van leem, zand of hellingafzettingen (Br1) Geologische kaart 1 : 50.000, blad 62: ⁹ - L1: Formatie van Twente / Eindhoven; löss met een dikte van 5 tot 8 m.
Bodemkunde (fig. 15)	Bebouwing (bebouwd)
Geomorfologie (fig. 12)	Afbraakwand (13/12A2) Terras van Margraten. ¹⁰
AHN (fig. 13 en 14)	Het plangebied ligt tussen 109,6 en 114,2 m NAP. Er zijn geen archeologisch relevante landschapsvormen herkenbaar.

Tabel 1: Aardkundige waarden.

5 Rensink e.a. 2015

6 De Mulder 2003

7 Provincie Limburg 2018

8 De Mulder 2003

9 Kuyl 1980a; Kuyl 1980b

10 Van den Berg 1989

6 Bewoning en historische situatie

Zuid-Limburg is sinds de prehistorie bewoond. Erosie veroorzaakt door landbouwgebruik vanaf het Neolithicum heeft de oppervlaktes van de plateaus deels in de dalen gespoeld. De ligging van het plangebied op een afbraakwand betekent dat oudere archeologische resten mogelijk zijn verspoeld. Met name in de Romeinse tijd is Zuid-Limburg intensief gebruikt voor landbouw en maakte het deel uit van een villalandschap (zie ook paragraaf 7). Heerlen ligt op het kruispunt tussen de wegen tussen Keulen-Boulogne en Xanten-Trier.

Na de val van het Romeinse Rijk neemt de populatie in Zuid-Limburg af en raken de plateaus opnieuw bebost, wat het erosieproces grotendeels stopt. In de loop van de 11^e en 13^e eeuw vindt grootschalige bevolkingsgroei plaats en wordt het gebied weer bewoond en in gebruik genomen voor landbouw.

De naam Heerlen komt voor het eerst voor in historische bronnen uit de 8^e en 10^e eeuw. Het betreft kopieën van documenten uit de 4^e eeuw waarin Heerlen *Corioualum* wordt genoemd. Deze naam is een samenstelling van de Keltische woorden *corio* en *vallo* en betekent 'leger' en 'wal'. De naam is later gegermaniseerd tot *Harjawalla* en mogelijk samengesteld met het Latijnse *vallum*. Er is ook gesuggereerd dat de naam afkomstig is van het Germaanse *harila/herila*, wat 'kleine zandige rug' betekent. De naam *Herla* wordt vanaf de 11^e eeuw gebruikt en groeit uit tot de huidige naam.¹¹

Heerlen kent een bloeiperiode gedurende het einde van de Vroege Middeleeuwen en in de Late Middeleeuwen. Het plangebied ligt echter buiten de historische kern van de stad. Op de Tranchotkaart (tussen 1803 en 1813) ligt het plangebied in het Crutzer Veld op een weg tussen Schandele en kasteel Schaesberg (fig. 16). Binnen het gebied zijn geen percelen ingetekend, wat doet vermoeden dat het niet als bouwland in gebruik is. Mogelijk wordt het gebruikt als graasgebied.

Het plangebied is in detail weergegeven op het kadastraal minuutplan tussen 1811 en 1832 (fig. 17). De functie van het plangebied is beschreven als 'land' waarmee vermoedelijk bouwland wordt bedoeld. Door het westelijk deel van het plangebied loopt een weg van noord naar zuid. Deze weg is een afsplitsing van het "Meule Pad" dat ten noorden van het plangebied ligt. Het perceel waar het grootste deel van het plangebied in ligt, wordt beschreven als "Iemde gewand". De precieze betekenis hiervan is onduidelijk. Op kaarten uit 1842 en 1888 is het plangebied als bouwland ingetekend (fig. 18 en 19). Het ligt op de rand van een hoogte in het gebied 'Schandelen' ten zuiden van de kastelen Meesenbroek en Schaesberg.

Aan het begin van de 20^e eeuw, tot 1955, blijft het plangebied grotendeels ongewijzigd (fig. 20, 21 en 22).

In 1956 wordt de woonwijk Meezenbroek gebouwd (fig. 23 en 24). In het plangebied worden twee gebouwen neergezet die in ieder geval tot 2009 hebben bestaan (fig. 25 tot en met 28).

¹¹ Van der Sijs 2010

7 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Archeologische terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen staan weergegeven in fig. 29 en staan toegelicht in tabel 2. De belangrijkste bevindingen worden in de lopende tekst samengevat.

Het plangebied is eerder archeologisch onderzocht (waarneming 1.111.945 en onderzoeksmelding 2.383.558.100). Bij de aanleg van een weg in de eerste helft van de 19^e eeuw is een Romeinse grafheuvel aangetroffen nabij het kruispunt van de Colijnstraat, Limburgiastraat en Amsterdamstraat. Hierbij zijn een aantal artefacten geborgen. Bij een booronderzoek in 2012 zijn drie boringen in het plangebied gezet (fig. 30). De bodem in het plangebied bleek tot dieptes van 55 tot 90 cm -mv verstoord te zijn. Hieronder bevindt zich colluvium zonder archeologische lagen of indicatoren. Op basis van deze resultaten is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

In 2013 is een bureauonderzoek naar het kruispunt ten zuiden van het plangebied uitgevoerd voor de aanleg van een fietspad en wadi (onderzoeksmelding 2.418.533.100). Op basis van de resultaten van het hierboven beschreven rapport is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Op 320 meter ten oosten van het plangebied is bij onderzoek vanwege de aanleg van de ringweg Romeinse nederzetting uit de 1^e en 2^e eeuw n. Chr. aangetroffen (zie onderzoeksmeldingen 2.111.989.100 en 2.116.110.100). Ongeveer 600 meter ten noorden van het plangebied ligt een Romeins villacomplex (archeologisch terrein 15.738).

Op 235 meter ten noordoosten van het plangebied is een waarneming gedaan van Romeins aardewerk bij booronderzoek (waarneming 1.100.804).

Nabij het plangebied liggen twee kasteelterreinen; kasteel Meezenbroek (onderzoeksmelding 2.357.719.100) en kasteel Schaesberg (archeologisch terrein 16.780). Meezenbroek ligt ongeveer 600 meter ten noordwesten van het plangebied en Schaesberg ligt ongeveer 550 meter ten noordoosten van het plangebied. Beide terreinen zijn archeologisch onderzocht.

De overige onderzoeken in de omgeving van het plangebied toonden een verstoorde bodem. Op deze locaties is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

In het plangebied staan geen bekende (ondergrondse) bouwhistorische waarden geregistreerd.¹²

Ten westen van Heerlen ligt de Geullinie, een Nederlandse vooruitgeschoven positie van de Maaslinie tijdens de Tweede Wereldoorlog die in de jaren '30 van de 20^e eeuw is aangelegd. De linie ligt op ongeveer 4,5 km van het plangebied. Er zijn geen bekende militaire erfgoedwaarden in het plangebied aanwezig.¹³

Bron	Omschrijving
Archeologische terreinen	15.738 - Heerlen - Frans Halsstraat; Meezenbroek - Terrein van hoge archeologische waarde Terrein met sporen van een villacomplex uit de Romeinse tijd. Bij de bouw van de woonwijk Meezenbroek werden fundamenteën van een 40 m lange villa aangetroffen. Het terrein is tussen 1921 en 1950

¹² <http://rijksmonumenten.nl/monumenten/alle-rijksmonumenten/heerlen/>

¹³ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016; "Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME)"

Bron	Omschrijving
	opgegraven. De exacte locatie van het onderzoek is onbekend. Aanvullend onderzoek is gewenst (waarnemingen 1.023.614 en 1.025.363). 16.780 - Landgraaf - Kasteel Schaesberg - Terrein van zeer hoge archeologische waarde Terrein met resten van het omgrachte kasteel Schaesberg. De 'laatst intacte vorm' van het kasteel is in de 16^e en 17^e eeuw ontstaan in de stijl van de Maaslandse renaissance. Het is bewoond tot in de 18^e eeuw waarna het in verval is geraakt. In 1965 brandt de voorburch af. De restanten en fundamenteën van het kasteel zijn als bouwhistorisch monument beschermd. De landschappelijke setting is geheel verdwenen.
Waarnemingen	1.023.614: Heerlen, Meezenbroek Bij de bouw van de wijk Meezenbroek in 1921 zijn fundamenteën van Romeinse gebouwen aangetroffen. Dit betreft een villacomplex (archeologisch terrein 15.738). 1.025.363: Heerlen, Meezenbroek Bij woningbouw in 1950 zijn fundamenteën van een Romeinse villa aangetroffen. Het betreft een villacomplex (archeologisch terrein 15.738). 1.039.675: Onbekend, Huis Meezenbroeck; Meezenbroek Restanten van een burcht uit 1660 met een mogelijke oorsprong in 1371 die zijn onderzocht in 1979. De muurresten zijn na het onderzoek deels opgemetseld. 1.080.971: Heerlen, Schaesbergveld-Oost Aardewerk uit de Nieuwe tijd aangetroffen bij booronderzoek. Zie onderzoeksmelding 2.061.752.100. 1.081.304: Schaesberg, Deelgebied 5: Leenderhof Vindplaats uit de Romeinse tijd, aangetroffen tijdens proefsleuvenonderzoek. Zie onderzoeksmelding: 2.111.989.100 1.081.584: Schaesberg, deelgebied 5: Leenderhof Vindplaats uit de Romeinse tijd. Zie onderzoeksmelding: 2.116.110.100 1.083.674: Heerlen, Ringweg, Schaesberg Bij booronderzoek is een Vroeg Romeinse vindplaats aangetroffen. Zie onderzoeksmelding: 2.140.979.100 1.086.616: Heerlen, Bredastraat-Rotterdamstraat Bij niet-archeologisch graafwerk zijn drie bot- en vijf aardewerkfragmenten aangetroffen die in de Romeinse tijd kunnen worden gedateerd. 1.097.714: Heerlen, Kasteellaan 3 Archeologische begeleiding waarbij muurwerk is aangetroffen dat vermoedelijk tot het laatmiddeleeuwse kasteel Meezenbroek behoort. Zie onderzoeksmelding: 2.357.719.100 1.100.804: Heerlen, MSP Allee In deelgebied Tooropstraat zijn twee archeologisch interessante lagen aangetroffen tussen 70 en 150 cm -mv en tussen 260 en 275 cm -mv (zie onderzoeksmelding 2.383.558.100). De bovenste laag is deels verstoord. In de lagen zijn bot, bouw materiaal, houtskool en aardewerk aangetroffen. Het aardewerk en bouw materiaal kon worden gedateerd in de Romeinse tijd en kunnen worden gekoppeld aan het nabijgelegen AMK terrein (15.738).¹⁴ 1.111.945: Weg tussen Heerlen en Sittard

Bron	Omschrijving
	“Geïmproviseerd” CAA fiche met de vermelding: “Rom. Grafheuvel” en verwijzing naar zeven andere fiches met verwijzingen naar artikelen uit 1838 en 1843. Hierin staat beschreven dat bij aanleg van de weg door arbeiders vondsten werden gedaan op een stuk hoger gelegen terrein. Het betreft terra sigillata borden en kommen, een olielamp en bronzen voorwerpen (drie messen, een fibula en een dolkgreep). Daarnaast zouden een urn en vijf munten zijn gevonden, deze zijn verdwenen. 1.137.952: Landgraaf, Kasteelterrein Schaesberg in Landgraaf Slot Schaesberg dateert vermoedelijk uit de Late Middeleeuwen. Het terrein is opgegraven. Zie onderzoeksmelding: 2.442.282.100
Onderzoeksmeldingen	2.061.752.100: Heerlen, Schaesbergveld-Oost, booronderzoek In de meeste boringen is een A/C profiel in het westen en een briklaag in het oosten van het gebied aangetroffen, wat overeenkomt met de verwachting voor poldervaaggronden en terrashellinggronden in het gebied. De bodem bestaat uit een 10 tot 40 cm dikke A-horizont met daaronder een C-horizont. In het oosten is hiertussen een briklaag aanwezig. Er zijn geen relevante archeologische indicatoren of lagen aangetroffen behalve een stukje witbakkend volksaardewerk uit de Nieuwe tijd. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.¹⁵ 2.062.108.100: Schaesberg, Kasteelhoeve Schaesberg, booronderzoek Uit het booronderzoek blijkt dat in het gebied resten van kasteelhoeve Schaesberg aanwezig kunnen zijn. Er wordt geadviseerd een vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven.¹⁶ 2.090.361.100: Heerlen, Meezenbroek, booronderzoek De bodem in het plangebied bleek tot 70 cm -mv sterk verstoord. Er zijn geen archeologische indicatoren of lagen aangetroffen. Er is geen vervolgonderzoek noodzakelijk.¹⁷ 2.111.989.100: Schaesberg, Leenderhof, proefputten/proefsleuven Er is een vindplaats aangetroffen bij archeologisch bureau- en booronderzoek (onderzoeksmelding 2.140.979.100). Deze kon niet worden behouden en is daarom opgegraven door middel van proefsleuvenonderzoek dat is doorgezet naar een definitieve opgraving. De Leenderhof is deelgebied 5 en omvat proefsleuven 26 tot en met 28 en 38. Aan de noordzijde van de locatie is een 3,5 m brede greppel aangetroffen waarvan ten zuiden een aantal kuilen, paalsporen en keienconcentraties liggen (fundering door 'poeren'). Deze liggen tussen 40 en 50 cm -mv en vormen twee structuren. Het aangetroffen bouw materiaal en aardewerk is gedateerd in de 1e en 2e eeuw n. Chr. Daarnaast zijn enkele post-middeleeuwse sporen aanwezig.¹⁸ 2.116.110.100: Schaesberg, Leenderhof, opgraving Het proefsleuvenonderzoek en definitieve opgraving zijn in één rapport opgenomen. Zie onderzoeksmelding 2.111.989.100. 2.140.979.100: Heerlen, Ringweg, Schaesberg, booronderzoek Het gebied ligt op de 'erosieve rand' tussen het 'oude massief' naar het 'laagland rond Palemig'. De bodem bestaat uit colluvium, erosieresidu van verspoeld zand en grind vermengd met löss. De bodemopbouw tijdens het booronderzoek zag er als volgt uit: – Verstoorde Laag (Ap-horizont) – Lichtgrijsbruin lemig zand zonder ijzer (A2-horizont) – Witgeel tot oranjebruin zand met oxidatieverschijnselen (B-horizont) – Wit tot witgeel zand (C-horizont) De bodem is grotendeels intact met slechts enkele lokale verstoringen. Tijdens het onderzoek bij deelgebied Schaesberg zijn vuurstenen artefacten, Romeins materiaal en middeleeuws aardewerk aangetroffen.

15 Boer 2005

16 Boer 2006

17 Gheysen 2005

18 Hoof en Wijk 2007

Bron	Omschrijving
	Er is daarom aanbevolen het gebied nader te onderzoeken door middel van een proefsleuvenonderzoek (zie onderzoeksmelding 2.111.989.100).¹⁹ 3.298.307.100: Archeologisch onderzoek Berbbesinkbassin Samuel van Houtenstraat te Heerlen, bureauonderzoek Onderzoek is niet afgemeld in Archis. 2.357.719.100: Heerlen, Kasteellaan 3, begeleiding Bij de begeleiding is een vijver drooggelegd zodat restanten van kasteel Meezenbroek in kaart konden worden gebracht. Het kasteel stamt uit de Late Middeleeuwen en is in de 18^e eeuw herbouwd. Met het onderzoek is de documentatie van het muurwerk afgerond. Er hoeft geen vervolgonderzoek te worden uitgevoerd.²⁰ 2.383.558.100: Heerlen, MSP-Allee, booronderzoek Uit bureauonderzoek blijkt dat op basis van de ligging van het gebied op een afbraakwand een middelhoge verwachting geldt voor prehistorische resten. De wand is echter erosiegevoelig waardoor resten kunnen zijn geërodeerd. Het centrum van Heerlen en een Romeins villacomplex liggen nabij het plangebied. De ontwikkeling van Heerlen heeft gestaag plaatsgevonden en strekt niet tot in het plangebied. Hierdoor is de verwachting voor resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd laag. Het terrein in deelgebied Colijnstraat is sterk verstoord door menselijke en natuurlijke factoren. Door droogte werden de boringen sterk gehinderd en twee moesten worden gestaakt. Drie boringen zijn succesvol gezet. De bovengrond bevat resten van baksteen, grind, kolengruis en zandbrokken. Tussen 55 en 100 cm -mv ligt een pakket matig zandig beige leem zonder toevoegingen. Dit pakket gaat op een diepte van 200 cm -mv scherp over in een sterk zandig lichtbeige leempakket. De bovengrond wordt op basis van een 'vuile' glans geïnterpreteerd als colluvium. Ter plaatse van deelgebied Colijnstraat wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.²¹ 2.395.295.100: Schaesberg, BO en IVO-O Kasteel Schaesberg, bureauonderzoek Voor het gebied geldt een overwegend middelhoge tot hoge archeologische verwachting. De ondergrond bestaat uit een pakket Laat Pleistocene löss op tertiaire zanden. De top van het pakket is vanaf de Romeinse tijd geërodeerd door landbouwgebruik waardoor in het noorden van het gebied tertiaire zanden aan het maaiveld zijn komen te liggen. Onder de A-horizont, vanaf 30 cm -mv, kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Bij het maken van plannen voor graafwerkzaamheden wordt een inventariserend onderzoek met boingen geadviseerd. Voor het onderzoek van het kasteelterrein wordt aanbevolen geofysische onderzoeksmethoden toe te passen.²² 2.418.533.100: Heerlen, kruispunt Limburgiastraat, Colijnstraat, Amsterdamsestraat, bureauonderzoek Het kruispunt ligt op een afbraakwand met löss in de ondiepe ondergrond. In de lössafzettingen is waarschijnlijk een brikgrond ontwikkeld die deels zal zijn geërodeerd. Het gebied is in de 19^e eeuw in gebruik als akkerland. In het gebied kunnen resten aanwezig zijn uit meerdere perioden, met name de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen. Bij een eerder uitgevoerd verkennend booronderzoek bleek de locatie grotendeels te zijn verstoord (zie onderzoeksmelding 2.383.558.100). Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.²³ 2.442.282.100: Schaesberg, begeleiding Bij de begeleiding zijn restanten van het kasteel gevonden dat een oorsprong in de Late Middeleeuwen heeft. Het onderzoek kan als basis

19 Kluiving 2003

20 Hazen 2012

21 Van der Feest 2012

22 Kramer en Moor 2013

23 Peeters 2013

Bron	Omschrijving
	dienen voor vervolgonderzoek. Indien bodemverstorende werkzaamheden plaats vinden bij het kasteel moet nader archeologisch onderzoek plaatsvinden. ²⁴
Gemeentelijke kaart	Waardecategorie 2: monumenten, terrein met een zeer hoge archeologische verwachting. Waardecategorie 5: gebied met een lage archeologische verwachting.
Bouwhistorische waarden in het plangebied	geen

Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 500 m van het plangebied.

²⁴ Keijers 2017

8 Mogelijke verstoringen

De oudste archeologische sporen in het plangebied zijn mogelijk geërodeerd door erosie als gevolg van landbouwwerkzaamheden vanaf het Neolithicum. In de 19^e eeuw is een weg door het plangebied aangelegd waarbij resten van een Romeinse grafheuvel zijn vergraven. Daarnaast hebben bouwwerkzaamheden in de jaren 50' van de 20^e eeuw de bodem geroerd. Na de sloop van deze gebouwen ná 2009 is kunstmatig reliëf in het plangebied aangebracht waarbij archeologische sporen kunnen zijn vergraven.

9 Gespecificeerde verwachting

In het plangebied zouden archeologische resten vanaf de prehistorie verwacht kunnen worden op basis van de landschappelijke ligging. Het zwaartepunt van de verwachting ligt bij de Romeinse tijd gezien de vondst van een grafheuvel direct ten zuiden van het plangebied aan het begin van de 19^e eeuw. Daarnaast is een Romeins villacomplex aangetroffen ten noorden van het plangebied en een Romeinse nederzetting ten oosten van het plangebied. Ook liggen binnen een halve kilometer van het plangebied twee kasteelterreinen.

De grafheuvel is in de 19^e eeuw onderzocht op vondstmateriaal en waarschijnlijk vergraven bij de aanleg van een weg in dezelfde periode. Verder bleek uit een eerder uitgevoerd archeologisch booronderzoek dat de bodem is verstoord tot in de natuurlijke afzettingen (colluvium). Deze verstoring is veroorzaakt door bouwwerkzaamheden in de jaren '50 van de 20^e eeuw. Na sloop van deze gebouwen aan het begin van de 20^e eeuw is de bodem opnieuw vergraven voor aanleg van een plantsoen met (droge) vijver en grondwallen.

Eventuele archeologische resten in het plangebied zullen zijn verstoord.

10 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

In het plangebied wordt een gezondheidscentrum met parkeerplaats gebouwd. Het plan bevindt zich in de ontwerpfase waardoor de precieze invulling van het plangebied onbekend is.

2. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

Het plangebied ligt op een afbraakwand waarin leem- en zandafzettingen van de Formatie van Boxtel aanwezig zijn. Dit pakket bedekt Tertiaire mariene afzettingen van de Formatie van Breda. Het bodemtype ter plaatse van het plangebied is onbekend vanwege bebouwing.

3. *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

De bodem in het plangebied is verstoord tot dieptes van 55 en 90 cm -mv. Hieronder is onverstoord colluvium aanwezig.

4. *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan*

In het plangebied kunnen resten aanwezig zijn vanaf de prehistorie, hoewel de oudste resten waarschijnlijk zijn geërodeerd. Deze erosie is veroorzaakt door landbouwwerkzaamheden vanaf het Neolithicum. In de Romeinse tijd maakt het plangebied deel uit van een villalandschap. Nabij het plangebied zijn een Romeinse grafheuvel, villacomplex en nederzetting aanwezig. Daarnaast liggen de middeleeuwse kasteelterreinen van Meesenbroek en Schaesberg binnen een halve kilometer van het plangebied.

Eventueel aanwezige archeologische resten zijn waarschijnlijk verstoord. De Romeinse grafheuvel is in de 19^e eeuw onderzocht en waarschijnlijk vergraven bij de aanleg van een weg. In de jaren '50 van de 20^e eeuw is een woonwijk gebouwd waarbij twee gebouwen in het plangebied zijn geplaatst. Deze zijn na 2009 gesloopt waarna reliëf in het plangebied is aangebracht.

5. *Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*

a) *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

Er zijn naar verwachting geen archeologische resten meer in het plangebied aanwezig.

b) *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

Er zijn naar verwachting geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

11 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat bij de graafwerkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen op plaatsen en dieptes waar die niet worden verwacht. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet van 1 juli 2016. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Heerlen.

